

Aan de gemeenteraad
en het college van B en W
Stadhuis
Amstel 1
1011 PN Amsterdam

18 november 2016

Advies Amsterdam voor internationale kunstenaars

Geacht gemeentebestuur,

U heeft de Amsterdamse Kunstraad (AKr) gevraagd om advies uit te brengen over de mogelijkheden voor een kunstenaarsvisum. De AKr acht dit onderwerp van groot belang en onderschrijft de punten die GroenLinks heeft aangekaart in het initiatiefvoorstel 'een kunstenaarsvisum voor Amsterdam' (20 augustus 2015). Amsterdam zet zich in voor talentontwikkeling en is trots op zijn internationaal georiënteerde culturele instellingen en opleidingen die internationaal talent naar de stad halen. Het is wat de kunstraad betreft bijzonder spijtig als dit talent na het afronden van een opleiding of werkperiode de stad verlaat in verband met verblijfsvergunningproblematiek. Ook u, het gemeentebestuur, benadrukt met het vaststellen van het Kunstenplan 2017-2020 het belang van een internationale cultuursector en noemt het aantrekken van internationaal talent als beleidsdoel, immers 'dat verhoogt het niveau van het kunst- en culturaanbod en versterkt de nationale en internationale positie van de Amsterdamse kunstsector'.¹ In de praktijk wordt breed ervaren dat het voor internationale kunstenaars niet eenvoudig is om in Amsterdam te wonen en werken, zoals bijvoorbeeld blijkt uit het interview van de directeur van Stedelijk Museum Amsterdam, Beatrix Ruf, onlangs in NRC Handelsblad.²

Om internationaal talent te stimuleren en faciliteren zet de gemeente zich in voor uitbreiding van 3Package Deal, voor meer doorstroming in de bestaande voorraad ateliers, en 'is het college inmiddels in overleg met het Rijk over versoepeling van de

¹ Gemeente Amsterdam, Kunstenplan 2017-2020, vastgesteld op 10 november 2016, p. 18-19.

² NRC Handelsblad, 'We maken geschiedenis met de kunst van nu', 9 november 2016.

eisen rond de procedure voor de aanvraag van verblijfsvergunningen voor startende ondernemers, waaronder kunstenaars.³ Over dat laatste voornemen vraagt u de AKr om advies. Uw adviesvraag is tweeledig, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen enerzijds het kunstenaarsvisum en anderzijds het vestigingsklimaat voor kunstenaars. De kunstraad behandelt de vragen separaat in onderstaand advies.

1. Visum- en verblijfsvergunningmogelijkheden voor kunstenaars

De gemeente Amsterdam heeft geen bevoegdheid op het gebied van visumverstrekking. Een ruimer toelatingsbeleid voor kunstenaars kan alleen gerealiseerd worden door medewerking van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND). In de adviesaanvraag vraagt u of het mogelijk is tot een vereenvoudiging te komen van het verkrijgen van verblijfsvergunningen voor internationale kunstenaars. Om die vraag te beantwoorden is het goed te weten van welke regelingen nu gebruik wordt gemaakt door de culturele sector. Een groot deel van de kunstenaars werkt als zelfstandige, daarom legt de AKr in dit briefadvies de nadruk op de mogelijkheden voor freelancers.

Bestaande regelingen⁴

- Wanneer een internationale kunstenaar door een (Amsterdamse) culturele instelling wordt uitgenodigd om een presentatie te geven of een tentoonstelling in te richten, volstaat doorgaans een toeristenvisum (Visum Kort Verblijf).
- Wanneer een kunstenaar voor maximaal zes aaneengesloten weken binnen een periode van dertien weken in Nederland komt werken, voldoet een Visum Kort Verblijf en hoeft geen werkvergunning te worden aangevraagd. Dit is een uitzondering op de Wet arbeid vreemdelingen voor culturele organisaties en wordt soms de 'festivalregeling' genoemd.
- Hoger opgeleiden (hbo- en wo-studenten aan Nederlandse hogescholen en universiteiten) kunnen tot drie jaar na het behalen van hun diploma een beroep doen op de Regeling zoekjaar hoogopgeleiden bij de IND om een verblijfs- en werkvergunning voor een jaar te krijgen.
- Bij de IND kunnen kunstenaars een gecombineerde verblijfs- en werkvergunning voor twee jaar als zelfstandige aanvragen. Alle zelfstandigen worden getoetst door het ministerie van Economische Zaken aan de hand van een puntensysteem. Alleen bij kunstenaars wordt de aanvraag getoetst door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Bij die toets wordt gekeken of er sprake is van een 'wezenlijk cultureel belang voor Nederland' bij het verblijf van de aanvrager. Hierbij geldt een verbinding met een structureel gesubsidieerde culturele instelling van landelijke betekenis als belangrijk kwaliteitscriterium.

³ Gemeente Amsterdam, Kunstenplan 2017-2020, vastgesteld op 10 november 2016, p. 18.

⁴ Zie voor een uitgebreider overzicht in de bijlage op pagina 8.

Huidige knelpunten

De bestaande regelingen bieden mogelijkheden, maar de informatie is niet makkelijk vindbaar.

Het ministerie van OCW hanteert voor het toetsen van het wezenlijk cultureel belang voor Nederland het uitgangspunt dat de aanvrager een zakelijke band moet hebben met een culturele instelling die gesubsidieerd wordt door de Rijksoverheid of een van de vier grootste gemeenten. Culturele instellingen die geen meerjarige subsidie ontvangen, bijvoorbeeld omdat zij zich op het snijvlak van kunst en commercie bevinden of omdat zij minder afhankelijk zijn van de overheid (zoals musicals, dancemuziek, vrije theaterproducties en een deel van de letteren), kunnen internationale kunstenaars op deze manier geen plek bieden. Ook autonome kunstenaars die zelf hun werkveld definiëren, komen in de huidige regeling niet in aanmerking voor een verblijfstitel.

Een complicatie in de procedure tot visumverstrekking is dat kunstenaars als zelfstandig ondernemers worden gezien, maar dat veel van de kenmerken van ondernemers moeilijk aansluiten bij de praktijk van kunstenaars.⁵

Zo wordt van de aanvrager verwacht dat hij een inkomen verwerft dat minimaal gelijk is aan het wettelijk minimumloon. Voor kunstenaars is het vaak lastig om met hun werkzaamheden aan deze minimuminkomsten te voldoen.

Procedures voor het aanvragen van een verblijfsvergunning zijn niet goedkoop. De leges die betaald moeten worden voor de Regeling zoekjaar hoogopgeleiden (622 euro) of voor de verblijfsvergunning voor twee jaar als zelfstandige (1.296 euro) vormen voor kunstenaars een serieuze barrière. Als onderdeel van de aanvraag voor een verblijfsvergunning als zelfstandige is de aanvrager verplicht om een door een accountant opgestelde winst/verlies-prognose (à 500 euro) in te leveren. Omdat het complexe materie betreft, huren veel aanvragers de expertise van een immigratieadvocaat in om de aanvraag te schrijven, waar kosten aan zijn verbonden. Een afwijzing voor een verblijfsvergunning kan doorwerken in andere Schengenlanden, waardoor de aanvrager extra druk voelt om professionele expertise in te schakelen.

In het Amsterdamse cultuurbeleid speelt diversiteit een belangrijke rol. Het gemeentebestuur hecht aan culturele diversiteit in de kunst- en cultuursector.⁶ Hieromtrent worden prestatieafspraken gemaakt met het veld. Kunstenplaninstellingen die zich specifiek richten op een divers aanbod, bijvoorbeeld op kunst uit Afrika of het Midden-Oosten, zijn dus van toegevoegde waarde voor de stad. Juist deze instellingen ondervinden veel last van de beperkte visummogelijkheden. Zij werken vaak met kunstenaars uit landen waar vanuit het vreemdelingen- en migratiebeleid extra kritisch naar wordt gekeken, en daarnaast beschikken deze instellingen dikwijls over relatief kleine (subsidie)budgetten.

⁵ Zoals ook BK NL concludeert in de Verkenning naar financieringsmogelijkheden voor ondernemers en de toegankelijkheid voor kunstenaars. <http://bkn.nl/wp/wp-content/uploads/2016/10/Verkenning-financieringsmogelijkheden-voor-ondernemer-kunstenaars-1.pdf>

⁶ Gemeente Amsterdam, Kunstenplan 2017-2020, vastgesteld op 10 november 2016, p. 5.

Creatieve industrie

In het kader van de Citydeal Warm Welkom Talent is een aantal gemeentes en ministeries, in samenwerking met het Expatcenter Amsterdam, bezig om de verblijfs- en werkvergunning voor startende ondernemers te vergemakkelijken in het verlengde van de Start-Up Regeling.⁷ De AKr juicht dit initiatief toe en vindt het belangrijk dat Amsterdam aantrekkelijk is voor ondernemers in de creatieve industrie. De nieuwe regeling lijkt een goede aanvulling om creatieven buiten het traditionele (gesubsidieerde) kunstenveld meer mogelijkheden te bieden zich in Amsterdam te vestigen. Deze groep creatieven lijkt namelijk op dit moment tussen wal en schip te vallen, omdat zij niet samenwerken met structureel gesubsidieerde culturele instellingen en vaak niet door het puntenstelsel dat het ministerie van Economische Zaken hanteert heenkomen. De nieuwe regeling wordt op dit moment ontwikkeld en medio 2017 wordt er een voorstel verwacht. De kunstraad denkt dat dit initiatief kansen biedt voor de toegepaste kunst, waar jonge ondernemers in bijvoorbeeld de mode, de design, de commerciële film, of de architectuur een beroep op kunnen doen.

Het college stelt in de bestuurlijke reactie op het initiatiefvoorstel van GroenLinks over een kunstenaarsvisum voor om deze nieuwe regeling ook toegankelijk te maken voor kunstenaars. De kunstraad denkt dat deze route geen oplossing kan bieden voor de problemen waar internationale kunstenaars en instellingen tegenaan lopen die met deze internationale makers willen werken. Het bestaande instrumentarium sluit beter aan op hun behoefte, mits dit bredere bekendheid krijgt. Ook kan de gemeente, wat de AKr betreft, met de IND overeenkomen dat de Amsterdamse aanvragen van kunstenaars voor een verblijfsvergunning in het vervolg niet door het ministerie van OCW, maar door de gemeente Amsterdam worden getoetst. De vraag of er sprake is van een 'wezenlijk Amsterdams cultureel belang' bij het verblijf van de aanvrager zou dan centraal kunnen staan.

Los daarvan doet de kunstraad de volgende aanbevelingen.

Aanbevelingen kunstraad

Creëer een gidsfunctie

Er is behoefte aan een overzicht van alle visum- en verblijfsvergunningmogelijkheden, en een centraal aanspreekpunt in de stad. Om zich gastvrij op te stellen zou de gemeente Amsterdam een aanspreekpunt moeten inrichten waar zowel kunstenaars als culturele instellingen terecht kunnen met vragen en toelichting kunnen krijgen op de mogelijkheden. Dit aanspreekpunt of loket, strikt gericht op cultuur, fungeert naar het idee van de AKr niet als poortwachter maar als begeleider en neemt de aanvrager bij de hand. Het aanspreekpunt kan de kunstenaar wegwijs maken in de mogelijkheden voor

⁷ Een van de motivaties voor het Citydeal Warm Welkom Talent is dat een zeer groot deel van de visumaanvragen voor economische zelfstandig ondernemers, die IND laat toetsen door het ministerie van Economische Zaken door middel van het puntenstelsel, wordt afgewezen. Met het nieuwe voorstel wordt ernaar gestreefd om het netwerk van de aanvrager zwaarder te laten meewegen door middel van referentschap. Dit is overigens ook waar het college naar verwijst in het Kunstenplan, p.18, zie noot 3.

woon- en werkruimte, en adviseren over de verschillende visum- en verblijfsvergunningmogelijkheden. Zo nodig kan dit aanspreekpunt een lijst van advocaten verstrekken die gespecialiseerd zijn in immigratierecht. Volgens de AKr zou het aanspreekpunt kunnen worden ondergebracht bij het Amsterdamse Expatcenter en zou het Kunstenloket van de stad Brussel als voorbeeld kunnen dienen.⁸

Een bijdrage aan leges

Als Amsterdam internationaal talent wil aantrekken en vasthouden, kan de stad dit doen door een bijdrage te leveren aan de kosten die aanvragers moeten maken om een verblijfsvergunning te verkrijgen. De kunstraad adviseert om op stadsniveau een faciliteit op te zetten voor een tegemoetkoming in verblijfsvergunningleges voor kunstenaars. De uitvoering zou kunnen liggen bij het Amsterdams Fonds voor de Kunst.

Uitbreiding definitie van wezenlijk cultureel belang

De kunstraad adviseert de wethouder zich hard te maken bij de minister van OCW om het begrip wezenlijk cultureel belang breder te definiëren. De AKr meent dat de mogelijkheden moeten worden uitgebreid naar alle disciplines, naar opkomende genres en niet-gesubsidieerde cultuur⁹, naast de gesubsidieerde culturele instellingen.

Stimuleer kennisuitwisseling

De ambtenaren van de IND beslissen over aanvragen voor een verblijfsvergunning. Zij zijn mogelijk niet allemaal goed op de hoogte van de inkomenspositie van (beginnende) kunstenaars. Ook weten zij wellicht niet hoe internationaal en bijzonder de in Amsterdam gevestigde postacademische opleidingen zijn. Het is mogelijk dat zij het aspect van kapitaalvernietiging bij vertrek van een afgestudeerde student over het hoofd zien. Daarom adviseert de AKr de wethouder een aanbeveling te doen aan de directies van de postacademische opleidingen om de ambtenaren van de IND die de culturele aanvragen behandelen, uit te nodigen voor een gesprek om hen te voorzien van meer kennis en context.

2. Het Amsterdamse vestigingsklimaat

Aantrekkelijk vestigingsklimaat

Amsterdam investeert jaarlijks 123 miljoen euro in het kunstenplan en beschikt daarmee over een sterke gesubsidieerde cultuursector, als kern van een bloeiend kunstenveld dat ook vele particuliere en private initiatieven omvat. De stad is compact en het aanbod is gelaagd en bestrijkt alle disciplines. De kunsten worden op velerlei niveaus beoefend: van internationale topkunst tot en met cultuureducatie en amateurkunst. Deze breedte maakt de stad aantrekkelijk voor kunstenaars uit andere landen.

Het vestigingsklimaat wordt tevens bepaald door de internationale oriëntatie van

⁸ <http://www.kunstenloket.be/nl>

⁹ Hierbij bedoelt de kunstraad de artistieke genres die niet gesubsidieerd worden, zoals de letteren, artistieke film en de vrije theaterproducties, die waarschijnlijk ook niet bij de nieuwe regeling in het kader van Citydeal Warm Welkom Talent terecht kunnen.

Amsterdam. Zowel grote als kleine culturele instellingen hebben in de loop der jaren interessante contacten aangehaald en maken nu deel uit van internationale netwerken. Sommige instellingen zijn toonaangevend in de wereld, zodat zij veel internationaal talent aantrekken.¹⁰

Knelpunten vestigingsklimaat

Wonen en werken in Amsterdam is duur, de stad is goedkoper dan Londen en Parijs, maar duurder dan Berlijn en Brussel. Het is niet gemakkelijk om betaalbare woonruimte in Amsterdam te vinden. Een topinstelling als het Koninklijk Concertgebouworkest heeft moeite om jonge internationale musici aan te trekken omdat zij geen betaalbare woning kunnen vinden. Kunstenaars die aan de Rijksakademie hebben gewerkt, verlaten de stad na hun *residency* door gebrek aan betaalbare woon/werkruimte.

In februari 2016 is een herzien atelier- en broedplaatsenbeleid vastgesteld door de gemeenteraad, dat moet leiden tot meer doorstroming in de bestaande voorraad atelierruimtes. Voor de realisatie van nieuwe broedplaatsen is vanaf 1 januari 2017 € 1,1 miljoen beschikbaar, zodat deze worden uitgebreid met ten minste 10.000 m² per jaar.¹¹ De AKr constateert echter dat de beoogde doorstroming in het atelierbeleid tot veel onzekerheid bij huidige bewoners/gebruikers heeft geleid en nog weinig nieuwe mogelijkheden heeft opgeleverd.

In het beleid moet een onderscheid gemaakt worden tussen ateliers en werkruimtes die ook geschikt zijn voor bewoning. Doorstroming in atelierwoningen staat op gespannen voet met de huurbescherming. Dynamiek is geen doel op zichzelf, artistieke vernieuwing komt net zozeer van ervaren kunstenaars die na jaren van studie hun beste werk maken. Hoewel de meeste kunstenaars als cultureel entrepreneur werkzaam zijn, verschillen zij sterk van de culturele ondernemer. De artistieke roeping is leidraad en de verdiensten zijn daaraan ondergeschikt. In de kunst bestaan geen 'verdienmodellen' die een permanent stijgende lijn vertonen. Veruit de meeste kunstenaars kiezen voor een bestaan op (of zelfs onder) het minimum.

De kunstraad prijst het college voor de keuze tot uitbreiding van de 'IJzeren voorraad', maar waarschuwt het gemeentebestuur voor de consequenties van de Woningwet 2015. Wanneer kunstenaars worden gezien als zelfstandige ondernemers, kunnen de huurprijzen voor ateliers en atelierwoningen een vlucht nemen. De nieuwe wet dreigt de bestaande voorraad aan te tasten, wat ernstige, direct voelbare effecten zal hebben op het vestigingsklimaat in de stad.

Aanbeveling kunstraad

Anders dan in andere (economische) sectoren leidt meer onderlinge concurrentie niet per definitie tot betere kunst. Wat de kunstraad betreft gaat het dus niet simpelweg om

¹⁰ Dit geldt bijvoorbeeld voor het Koninklijk Concertgebouworkest.

¹¹ Gemeente Amsterdam, Kunstenplan 2017-2020, vastgesteld op 10 november 2016, p. 16.

het kwantitatief verhogen van het aantal internationale kunstenaars in Amsterdam, zonder dat er gesproken wordt over wat de stad deze internationale kunstenaars te bieden heeft en wat zij de stad kunnen bieden. De AKr adviseert het gemeentebestuur daarom na te denken over welke groep kunstenaars de stad wil aantrekken, waarbij het absorptievermogen van Amsterdam en de doorstroommogelijkheden in de verschillende sectoren goed in ogenschouw moeten worden genomen.

De AKr merkt op dat de huidige regelingen (onder andere het broedplaatsenbeleid) voornamelijk mogelijkheden bieden voor vaak jonge, beginnende (buitenlandse) kunstenaars, die al in Nederland wonen en studeren. Zij kunnen gebruikmaken van het zoekjaar en in deze periode hun netwerk opbouwen/uitbouwen om opdrachten te vergaren. De internationale *mid career* kunstenaars die niet recent in Nederland hebben gestudeerd, hebben doorgaans geen netwerk waarop zij een beroep kunnen doen bij het doen van een verblijfsvergunningaanvraag als zelfstandige, terwijl juist zij potentieel interessant zijn als aanvulling op het Amsterdamse culturele landschap.

Naast de visumverlening zit het knelpunt overduidelijk in een gebrek aan betaalbare woonruimte. De kunstraad adviseert woningen voor kunstenaars te faciliteren, analoog aan de huisvesting voor studenten, die het hun mogelijk maakt hier te verblijven.

Met vriendelijke groet,

Felix Rottenberg
voorzitter

Guikje Roethof
algemeen secretaris

Bijlage Advies Amsterdam voor internationale kunstenaars

Visummogelijkheden en verblijfsvergunningen voor internationale kunstenaars

- Voor een verblijf van meer dan 90 dagen in Nederland is een verblijfsvergunning nodig (bijvoorbeeld met als reden toerisme of zaken), tenzij de kunstenaar uit een land komt dat behoort tot de Europese Unie, de Europese Economische Ruimte of Zwitserland.¹² De werkgever moet in dit geval een tewerkstellingsvergunning aanvragen.¹³
- Wanneer een internationale kunstenaar door een (Amsterdamse) culturele instelling wordt uitgenodigd om een presentatie te geven of een tentoonstelling in te richten, volstaat doorgaans een toeristenvisum (Visum Kort Verblijf) dat bij de (Nederlandse) ambassade in het land van vertrek moet worden aangevraagd. Bij de ambassade moet een retourticket van de aanvrager worden getoond, alsmede de uitnodiging van de instelling.
- Wanneer een kunstenaar voor maximaal zes aaneengesloten weken binnen een periode van dertien weken in Nederland komt werken als artiest of musicus, als vaste persoonlijke begeleider van een artiest of musicus, als beeldend kunstenaar, conservator of restaurator, hoeft geen werkvergunning aangevraagd te worden (dit is een uitzondering op de Wet arbeid vreemdelingen voor culturele organisaties en wordt soms de 'festivalregeling' genoemd).
- Hoger opgeleiden (hbo- en wo-studenten aan Nederlandse hogescholen en universiteiten) kunnen tot drie jaar na het behalen van hun diploma een beroep doen op het 'zoekjaar hoogopgeleiden' bij de IND om een verblijfsvergunning en werkvergunning voor een jaar te krijgen. Dit visum kan niet worden verlengd, en is bedoeld om de afgestudeerde een jaar de kans te geven om een baan te vinden of om als freelancer opdrachten te vinden. Deze gecombineerde verblijfs- en werkvergunning staat open voor alle bachelor- en masterstudenten aan Nederlandse onderwijsinstellingen, inclusief die van de kunstvakopleidingen en ook van de residentiële postdoc-instituten (zoals de Rijksakademie van beeldende kunsten en de Ateliers).
- Bij de IND kunnen kunstenaars een gecombineerde verblijfs- en werkvergunning voor twee jaar als zelfstandige aanvragen. Alle zelfstandigen worden getoetst door het ministerie van Economische Zaken aan de hand van een puntensysteem. Bij kunstenaars wordt de aanvraag getoetst door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Bij die toets wordt gekeken of er sprake is van een 'wezenlijk cultureel belang voor Nederland' bij het verblijf van de aanvrager. Hierbij geldt een verbinding met een structureel gesubsidieerde culturele instelling van landelijke betekenis als belangrijk criterium.

¹² Daarnaast zijn er met verschillende landen (Verenigde Staten, Japan etc.) verdragen afgesloten waardoor visumaanvragers uit deze landen de procedure gemakkelijk doorkomen.

¹³ IND, *Naar Nederland komen om te werken* (2016).

Wezenlijk cultureel belang als zelfstandige

Het ministerie van OCW, dat de inhoudelijke toets verzorgt voor de IND, beperkt zich nu tot structureel gesubsidieerde instellingen, omdat een onafhankelijke adviescommissie (de Raad voor Cultuur of de cultuurfondsen) zich heeft uitgelaten over het belang van de instelling. Wanneer de instelling een bepaalde artistieke kwaliteit heeft, is de aanneming van het ministerie van OCW dat die instelling alleen zal willen samenwerken met een kunstenaar van vergelijkbare kwaliteit.

OCW weegt behalve door het Rijk gesubsidieerde instellingen ook kunstinstellingen mee die door een van de vier grote steden worden gesubsidieerd. Zo stelt Tesseltje de Lange in *Wezenlijk Nederlands Belang*: 'Eind 2015 ontstond vanuit de vier grote steden een lobby voor een ruimere definitie van wezenlijk cultureel belang. De roep om een stedelijk "visum" kon, gelet op het ontbreken van een stedelijke bevoegdheid om visa of verblijfsvergunningen te verlenen, geen gehoor krijgen, maar OCW heeft toegezegd in de toekomst ook positief te adviseren als de vreemdeling verbonden is aan een kunstinstelling die door een van de vier grote steden gesubsidieerd wordt. Deze verruiming is niet openbaar gemaakt en het beleid van OCW (en de IND) is daarmee weinig transparant.'¹⁴

In loondienst

Landelijke regelgeving ter bescherming van de Nederlandse arbeidsmarkt vormt een belemmering om mensen van buiten de EU in loondienst te nemen. Het UVW kijkt naar de hoogte van het salaris van de aangeboden arbeidsplek.¹⁵ Wanneer deze arbeidsplek niet tot het zogenoemde topsegment hoort, dan behoort de functie niet tot het 'prioriteitsgenietend aanbod' en dient de culturele instelling wervingsinspanningen in Europa uit te voeren en de vacature verplicht te melden bij het UWV. Nederlandse en Europese werknemers krijgen voorrang op de arbeidsmarkt. Dit maakt het voor culturele instellingen die zich niet in het topsegment bevinden vrijwel onmogelijk om niet-EU werknemers aan te nemen. Sommige organisaties lossen dit op door een contract te vermijden en de werkzaamheden op freelancebasis uit te besteden.

¹⁴ De Lange, T. *Wezenlijk Nederlands Belang*, p. 32.

¹⁵ In de Regeling uitvoering Wet arbeid vreemdelingen 2014 wordt in artikel 34 een aantal musici- en artiestenfuncties in het topsegment van de culturele sector genoemd met daarbij een bruto maandsalaris. Wanneer de culturele instelling niet dit bruto maandsalaris kan bieden bij deze functie, bevindt de arbeidsplek zich onder de zaaglijn. Zie: <http://wetten.overheid.nl/BWBR0034945/2016-01-01>